

СОВЕТ ЕКАТЕРИНСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
ПОВОШЕШМИНСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ЯҢА ЧИШМӘ
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
ЕКАТЕРИНА АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ
СОВЕТЫ

423196, РТ Новошешминский район с.
Ст.Екатерининская, ул. Прокражиной д. 9,
тел.: (8-4348) 3-67-36, факс: (8-4348) 3-67-36

423196, РТ Яңа Чишмә районы,
Екатерина авылы, Привокзальная урамы, 9
тел.: (8-4348)3-67-36 факс: (8-4348) 3-67-36

Тел.: (8-4348)3-67-36, факс (8-4348)3-67-36 Ekat.Nsm@tatar.ru.

КАРАР

Екатерина авыл җирлеге Советы
Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы

2022 елның 8 июле

№ 24-77

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Екатерина авыл җирлеге Советы
Регламенты турында

«Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, «Татарстан Республикасында җирле үзидарә турында» 2007 елның 28 июлдәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Екатерина авыл җирлеге муниципаль берәмлеге Уставы нигезендә, Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Екатерина авыл җирлеге Советы

КАРАР БИРӨ:

1. Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Екатерина авыл җирлеге Советы регламентын расларга (кушымта итеп бирелә).
2. Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Екатерина авыл җирлеге Советының «Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Екатерина авыл җирлеге Советы регламентын кабул итү турында» 2006 елның 4 февралендәге 4-16 номерлы карары үз көчен югалткан дип танырга.
3. Өлеге карар рәсми басылып чыкканнан соң үз көченә керә һәм Татарстан Республикасы хөкүмәт мәгълүматының рәсми порталында <http://pravo.tatarstan.ru>, шулай ук Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре порталында Интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә <http://novosheshmink.tatarstan.ru> урнаштырырга (халыкка җиткерергә).
4. Өлеге карарның үтәлешен контрольдә тотам.

Татарстан Республикасы
Яңа Чишмә муниципаль районы
Екатерина авыл җирлеге башлыгы

А.А. Хорьков

Кушымта
Татарстан Республикасы
Яңа Чишмә муниципаль районы
Екатерина авыл җирлеге Советы
2022 елның 8 июле 24-7 нче
номерлы карарына

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЯҢА ЧИШМӘ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ ЕКАТЕРИНА
АВЫЛ ҖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ
РЕГЛАМЕНТЫ

Бүлек 1. Гомуми нигезләмәләр

Статья 1

Өлеге Регламент федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Екатерина авыл җирлеге муниципаль берәмлеге Уставы (алга таба – җирлек Уставы) нигезендә Екатерина авыл җирлеге Советы (алга таба – авыл җирлеге Советы) эшчәнлеге тәртибен билгели.

Статья 2

Авыл җирлеге Советы эшчәнлеге күмәк, ирекле һәм эшлекле фикер алышу һәм мәсьәләләрне хәл итү, хәбәрдарлык, Законлылык, Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Екатерина авыл җирлеге Советы һәм Башкарма комитеты компетенцияләрен чикләү (алга таба – авыл җирлеге башкарма комитеты), жаваплылык һәм халык алдында хисаплылык нигезендә башкарыла.

Статья 3

1. Җирлек Советы эшчәнлегенең төп формасы – аның сессияләре.
2. Җирлек Советы утырышлары ачык һәм ачык үткөрелә.
3. Җирлек Советы ябык утырыш үткөрү турында Карар кабул итәргә мөмкин. Мондый утырыш кирәклегенә турында фикер алышулар ачылырга мөмкин.

Статья 4

Мәсьәләләрне алдан карау һәм аларны карау өчен җирлек Советы утырышларында каралуга эзерләү һәм депутатларның утырышлар арасында эшен оештыру өчен даими комиссияләр төзи.

Бүлек 2. Җирлек Советы Депутаты

Статья 5

1. Җирлек Советы депутаты эшчәнлегенең формалары булып торалар:

- 1) җирлек Советы утырышларында катнашу;
- 2) җирлек Советының даими комиссиясә эшендә катнашу;
- 3) каршы көрәш Федераль дәүләт хакимияте органнарының, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарының, җирле үзидарә органнарының вазыйфаи

затларына, оештыру-хокукый формаларына бәйсез рәвештә оешма җитәкчеләренә, иҗтимагый берләшмәләргә җирлек карамагындагы мәсьәләләр буенча мөрәҗәгать итү;;

4) норматив хокукый акт проектын кертү;

5) депутат таләбе кертү;

6) җирлек Советы тарафыннан кабул ителә торган муниципаль хокукый актлар проектларын эшләүдә катнашу;

7) Татарстан Республикасы Дәүләт Советына закон чыгару инициативасы тәртибендә җирлек Советы тарафыннан кертелә торган Татарстан Республикасы законнары проектларын эшләүдә катнашу;

8) җирлек халкы белән очрашулар, аларның мөрәҗәгатьләре белән эшләү, җирлек халкының вәкиле булып торган үз эшчәнлегенә һәм җирле үзидарә органнары эшчәнлегенә турында мәгълүмат бирү;

9) җирле референдумнар, ачык тыңлаулар, җыелышлар, конференцияләр һәм сораптырулар оештыруда һәм үткәрүдә катнашу;

2. Җирлек Советы депутаты үз эшчәнлеген федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында һәм җирлек Уставында каралган башка рәвешләрдә дә башкара ала.

Статья 6

1. Җирлек Советы депутаты җирлек Советы һәм аның Президиумы тарафыннан карала торган барлык мәсьәләләр буенча хәлиткеч тавыш бирү хокукыннан файдалана.

2. Депутат җирлек Советының, аның Президиумының, даими комиссиянең барлык утырышларында катнашырга тиеш.

3. Депутат җирлек Советы утырышларында яки Президиум, даими комиссия утырышларында катнаша алмаса, бу хакта алдан җирлек Советына, Президиум рәисенә, даими комиссия яисә секретариатка хәбәр итә.

4. Депутат хокукы:

1) Президиумга, даими комиссияләргә һәм җирлек Советында тиешле вазыйфаларга сайларга һәм сайланьрга;

2) җирлек Советы тарафыннан карау өчен сораулар бирергә;

3) высказывать фикерен формалаштыру мәсьәләләре буенча төзелә торган җирле үзидарә органнары һәм кандидатуралары вазыйфаи затлар, сайланучы (назначаемые, согласуемые) авыл җирлегенә Советы тарафыннан;

4) закон чыгару инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә авыл җирлегенә Советының хокукый актлары проектларын керттергә;

5) көн тәртибе буенча, фикер алышына торган мәсьәләләргә карау тәртибе һәм асылы буенча тәкъдимнәр һәм искәрмәләр, җирлек Советы карарлары проектларына төзәтмәләр керттергә;

6) җирлек Советы утырышында теләсә кайсы органның яисә вазыйфаи затның, җирлек Советына хисап бирүче яисә контрольдә тотылган затның чираттан тыш хисабын яки мәгълүматын тыңлау турында тәкъдимнәр керттергә;

7) әлеге Регламентта билгеләнгән тәртиптә-қда фикер алышуларда катнашырга;

8) үз тәкъдимнәрен нигезләү һәм тавыш бирү мотивлары буенча чыгыш ясарга, белешмә бирергә;

9) җирлек советы утырышларында, аның фикеренчә, иҗтимагый әһәмияткә ия булган гражданныр мөрәҗәгатьләрен игълан итәргә.

10) высказывать фикирен персоналъ составы буенча төзелә торган жирле үзидарә Советы тарафыннан төзелә торган органнар һәм кандидатуралар вазыйфаи затлар, сайлана торган (назначают - мых, согласуемых) авыл жирлеге Советы тарафыннан;

11) авыл жирлеге Советы утырышларының аудиоязмасы һәм беркетмәләре белән танышырга.

5. Жирлек Советы утырышында депутат тарафыннан әйтелгән тәкъдимнәр һәм искәрмәләр жирлек Советы Карары проектын эшләп бетергәндә жирлек Советының даими комиссиясе тарафыннан карала һәм тикшерелә.

Статья 7

Жирлек Советы депутаты үзенә бирелгән башка хокуклардан, жирлек уставы һәм әлеге регламенттан файдалана.

Статья 8

Жирлек Советы депутаты жирлектә яшәүчеләрдән кERGән мөрәжәгатьләренә, гаризаларны һәм шикаятләренә карый, үз вәкаләтләре чикләрендә, аларда булган мәсьәләләренә дәрәс, үз вакытында хәл итәргә ярдәм итә, гражданны кабул итә, жәмәгатьчелек фикирен өйрәнә, жирле үзидарәнең тиешле органнарына, ә кирәк булганда-дәүләт һәм ижтимагый органнарга тәкъдимнәр кертә.

Статья 9

Жирлек Советы депутатына үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен жирлек башлыгы әлеге жирлектә яшәүчеләр белән очрашулар оештыруда булышлык күрсәтә.

Статья 10

Жирлек Советы депутаты жирлек халкына, аның вәкиле булып, алар белән очрашулар вакытында, шулай ук массакуләм мәгълүмат чаралары аша үз эшчәнлекләре турында хәбәр итә.

Бүлек 3. Авыл Жирлеге Башлыгы. Жирлек Башлыгы урынбасары

Статья 11

Жирлек Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча авыл жирлеге башлыгы:

1) жирлек Советы эшен оештыра, Жирлек Советы сессияләрен чакыра һәм аларга рәислек итә, жирлек советының чираттан тыш сессиясен чакыруны таләп итәргә хокуклы;

2) башка муниципаль берәмлекләренә жирле үзидарә органнары, дәүләт хакияте органнары, гражданны һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә жирлек исеменнән эш итә, ышанычнамәсез жирлек исеменнән эш итә;

3) жирлек Советы депутатларына үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыруда ярдәм күрсәтә;

4) жирлек Советының даими комиссияләре эшчәнлеген координацияли;

5) жирлек Советының даими комиссияләренә йөкләмәләр бирә;

6) жирлек Советы эшендә хәбәрдарлык тәэмин итә;

7) жирлек Советы раславына жирлек Советы структурасын тәкъдим итә;

8) жирлек советы эше белән житәкчелек итә;

9) жирлек Советында гражданны кабул итә, аларның мөрәжәгатьләрен, гариза-

ларын һәм шикаятләрен карый;

10) жирлек Советы исеменнән судка жибәрелә торган документларны (шул исәптән гариза-гариза, ышанычнамәләр һәм башка документлар) имзалый;

11) федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, жирлек уставы һәм әлеге регламентта каралган башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

Статья 12

1. Жирлек башлыгы яңа сайланган жирлек советының беренче утырышында жирлек Советы депутатлары арасыннан яшерен тавыш бирү юлы белән жирлек Советы вәкаләтләре вакытына сайлана.

2. Жирлек башлыгын сайлау жирлек Советы депутатлары тарафыннан тәкъдим ителгән кандидатлар арасыннан, шул исәптән жирлек халкы, иҗтимагый берләшмәләр, Татарстан Республикасы Президенты тәкъдимнәре нигезендә гамәлгә ашырыла.

3. Жирлек башлыгы вазыйфасына сайлау өчен тәкъдим ителгән Депутат үз-үзен тотышы турында белдерү хокукына ия.

Статья 13

1. Барлык кандидатуралар буенча, выдвинутым вазыйфасына сайлау өчен жирлек башлыгы, моннан тыш, заявивших турында самоотводе, фикер алышу үткәрелә. Фикер алышу барышында кандидатлар алда торган эшчәнлек программасы белән чыгыш ясылар һәм депутатларның сорауларына җавап бирәләр. Һәр депутат тәкъдим ителгән программа турында үз фикерен әйтәргә, тәкъдим ителгән кандидатураны хуплап яисә каршы агитацияләргә хокуклы.

2. Фикер алышканнан соң, кандидатуралар, выдвинутых вазыйфасына сайлау өчен, барлык кандидатлар, моннан тыш, заявивших турында самоотводе, кертелә бюллетене яшерен тавыш бирү өчен. Һәр депутат бер кандидат өчен генә тавыш бирә ала.

3. Кандидат жирлек башлыгы вазыйфасына сайланган дип санала, әгәр аны сайлау өчен тавыш бирү нәтижәсендә жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыгы тавыш бирсә.

4. Әгәр жирлек башлыгы вазыйфасына кандидатларның берсе дә депутатлар сайлау өчен таләп ителә торган тавышлар санын җыймаса, кандидатларның кабат сайлануы уздырыла. Шул ук вакытта элекрәк тәкъдим ителгән кандидатларны тәкъдим итү рәхсәт ителә.

5. Әгәр жирлек башлыгы вазыйфасына ике кандидат күрсәтелсә, аларның берсе дә депутатлар сайлау өчен таләп ителә торган тавышлар санын җыймаса, жирлек Советы утырышында депутатлар саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителгән карары буенча иң күп тавыш җыйган ике кандидатура буенча тавыш бирүнең икенче туры үткәрелә. Әгәр тавыш бирүнең икенче турында жирлек башлыгы сайланмаса, жирлек башлыгы вазифасына кандидатлар күрсәтү процедурасы кабатлана.

Статья 14

1. Жирлек башлыгы урынбасары жирлек Советы депутатлары арасыннан жирлек башлыгы тәкъдиме белән сайлана.

2. Жирлек Советы депутаты, әгәр аны сайлау өчен жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыгы тавыш бирсә, жирлек башлыгы урынбасары вазыйфасына сайланган дип санала.

3. Жирлек башлыгы урынбасары жирлек Советы Регламентында билгелэнгән вазыйфаларның рас-чикләре нигезендә вазифаларны башкара, авыл жирлеге башлыгы йөкләмәләрен үти, ә вакытлыча булмаганда (авыруга яки ялына бәйлә рәвештә) яки үз вазифаларын үти алмаса, яисә вакытыннан алда вәкаләтләре туктатыла.

4. Жирлек башлыгы урынбасары вәкаләтләре жирлек уставы нигезендә һәм тәртиптә вакытыннан алда туктатыла.

5. Жирлек башлыгы урынбасары жирлек башлыгы инициативасы белән яисә жирлек Советы депутатларының билгелэнгән саныннан кимендә өчтән бер өлеше таләбе буенча кабул ителә торган авыл жирлеге Советы карары буенча да вазыйфадан теләсә кайсы вакытта чакыртып алынырга мөмкин. Жирлек башлыгы урынбасарын чакыртып алу турындагы карар жирлек Советы депутатларының билгелэнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

Бүлек 4. Жирлек Советы Президиумы һәм даими комиссияләре

Статья 15

1. Жирлек советы депутатлардан үз вәкаләтләре чорына жирлек Советы даими комиссияләр төзи.

2. Жирлек советының үз компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча Даими комиссиясе:

1) жирлек Советы карары проекты буенча бәяләмә әзерли;

2) жирлек, жирлек бюджетын үстерү планнары һәм программалары проектларын эшләүдә катнаша, алар буенча үз искәртмәләрен һәм тәкъдимнәрен кертә;

3) жирлек Советы, жирлек башлыгы кушуы буенча яисә үз инициативасы белән даими комиссия эшчәнлегенә өлкәсенә караган мәсьәләләргә әзерли, алар буенча жирлек советының хокукый актлары проектларын әзерли;

4) үз компетенциясе кысаларында жирлек советының хокукый актлары үтәлешен контрольдә тоты, әлегә мәсьәләләр буенча җаваплы органнар һәм жирле үзидарәнен вазыйфаи затларының докладларын һәм хисапларын тыңлый;

5) жирлек Советы утырышында карау өчен документлар проектларын әзерли;

6) жирлек уставы һәм әлегә регламентта каралган башка вәкаләтләргә гамәлгә ашыра.

Статья 16

1. Жирлек Советының даими комиссияләре, рәис һәм даими комиссия әгъзалары составында, жирлек Советы депутатлары итеп сайлана.

2. Жирлек Советының 3 һәм 5 депутатыннан да ким булмаган даими комиссияләргә саны, жирлек Советы депутатларының тәкъдимнәрен исәпкә алып, яңа төзелгән жирлек советының беренче утырышында билгеләнә.

3. Жирлек Советының даими комиссияләрен сайлаганда тавыш бирү составы буенча тулаем алганда үткәрелә.

4. Жирлек Советының даими комиссияләре рәисләре, кагыйдә буларак, альтернатив нигездә сайлана. Даими комиссия рәисе вазыйфасына кандидатуралар аның утырышында алдан каралырга тиеш.

5. Жирлек Советының даими комиссияләре комиссия әгъзалары арасынан рәис урынбасарын һәм даими комиссия секретарен сайлап ала.

6. Жирлек Советы депутаты жирлек Советының икедән дә артык пост - комиссия әгъзасы була алмый.

Статья 17

1. Жирлек Советының даими комиссиясе рәисе жирлек советы утырышында жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән сайлана.

2. Жирлек советының даими комиссиясе рәисе:

- 1) даими комиссия эшчәнлеген оештыруны гамәлгә ашыра;
- 2) комиссия утырышының көн тәртибен һәм чакырылган затлар исемлеген төзи;
- 3) комиссия утырышларын алып бара;
- 4) жирлек Советының башка комиссияләре, жирлек башлыгы, жирлек территориясендә урнашкан предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар, массакүләм мәгълүмат чаралары белән үзара бәйләнештә комиссия тәкъдим итә;
- 5) комиссия беркетмәләренә кул куя;
- 6) әлеге регламентта каралган башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

Статья 18

Даими комиссия әгъзалары булып авыл жирлегә башлыгы, жирлек башлыгы урынбасары сайлана алмый.

Статья 19

1. Жирлек советының даими комиссиясе утырышы, әгәр анда Комиссия составының кимендә өчтән икесе катнашса, вәкаләтле була.

2. Жирлек Советы комиссиясе карары Комитет әгъзаларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

3. Жирлек Советының берничә комиссиясенә уртак утырышларын үткәргәндә карар һәр комиссия әгъзаларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

Статья 20

Жирлек Советының даими комиссияләре үз эшләренә жирле үзидарә органнары, шул исәптән жирлекнең башкарма комитеты, Дәүләт органнары, ижтимагый оешмалар вәкилләрен, экспертларны, белгечләренә жәлеп итәргә хокуклы.

Статья 21

Авыл жирлегә Советының даими комиссиясе утырышында киңәш бирү тавышы хокукы белән жирлек Советы депутатлары катнаша ала, аның составына керми.

Статья 22

1. Жирлек Советы кирәк булганда вакытлы комиссияләр төзи ала.

2. Әлеге комиссиянең бурычлары, вәкаләтләре һәм эшчәнлек сроклары жирлек Советы тарафыннан аларны төзегәндә билгеләнә. Вакытлы комиссияләр рәис һәм комиссия әгъзалары составында депутатлар арасыннан жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән төзелә.

Статья 23

1. Үз эшенең нәтижәләре буенча вакытлы комиссия җирлек Советына мәсьәләнең асылы буенча доклад тәкъдим итә, шуңа бәйлә рәвештә ул төзелгән. Аерым фикере булган комиссия әғзалары аны җирлек Советы утырышында игълан итәргә хокуклы. Вакытлы комиссия доклады буенча җирлек Советы карар кабул итәргә мөмкин.

2. Вакытлы комиссия үз эшчәнлеген үзенә йөкләнгән бурычларны үтәгәннән соң яисә вакытыннан алда җирлек Советы карары буенча туктата.

Статья 24

1. Совет рәисе, аның урынбасары һәм даими комиссия рәисләре арасынан президиум совет эшен оештыруны тәэмин итү, даими комиссияләр эшчәнлеген координацияләү, җирлек Советы карамагына караган мәсьәләләрне алдан карау һәм эзерләү өчен оештыра.

2. Җирлек Советы Президиумы үз компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча:

1) җирлекне үстерү планнары һәм программалары проектларын эшләүдә катнаша.

2) җирлек Советы, җирлек башлыгы кушуы буенча яисә үз инициативасы белән Президиум эшчәнлегенә кагылышлы мәсьәләләрне эзерли, алар буенча җирлек советының хокукый актлары проектларын эзерли;

3) үз компетенциясе кысаларында җирлек советының хокукый актлары үтәлешен контрольдә тотып, әлеге мәсьәләләр буенча җаваплы органнар һәм җирле үзидарәнең вазыйфаи затларының докладларын һәм хисапларын тыңлый;

4) җирлек Советы утырышында карау өчен документлар проектларын эзерли;

5) авыл җирлеге советына яисә авыл җирлеге башлыгына җирле әһәмияттәге аеруча мөһим мәсьәләләрне халык фикер алышуына кертү яки халык алдында тыңлаулар билгеләү турында тәкъдимнәр белән мөрәҗәгать итә;

6) әлеге регламентта каралган тәртиптә авыл җирлеге Советының чираттан тыш утырышын чакыру турында тәкъдимнәр кертә;

7) җирлек уставы һәм әлеге регламентта каралган башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

Бүлек 5. Җирлек советының эш тәртибе

Статья 25

1. Яңа чакырылыш авыл җирлеге Советы беренче утырышка җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән икесе сайланганнан соң ун көннән дә соңга калмыйча җыела. Сайлаулардан соң беренче утырыш авыл җирлеге башлыгы тарафыннан чакырыла, ә ул булмаганда, җирлекнең сайлау комиссиясе тарафыннан.

2. Сайлаулардан соң авыл җирлеге Советының беренче утырышын яңа башлык сайланганчы җирлек Советы депутаты ача һәм алып бара.

Статья 26

1. Җирлек советының чираттагы сессияләре тиешле дәрәҗәдә, әмма кимендә өч айга бер тапкыр үткәрелә. Чираттан тыш сессияләр җирлек башлыгы яисә депутатлар төркеме инициативасы белән җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бер өлеше чакырыла.

2. Жирлек Советы сессиясе, әгәр анда сайланган депутатлар саныннан кимендә 50 проценты булса, хокуклы (кворум). Кворум төшке аштан соң да, авыл жирлеге советы утырышы башланыр алдыннан билгеләнә.

3. Әгәр жирлек Советы утырышына жирлек Советына сайланган депутатларның 50 проценттан кимрәге килгән булса, жирлек башлыгы карары белән утырыш башка вакытка күчерелә, әмма жиде көннән дә артык түгел.

4. Совет утырышларында чакырылган затлар – хокук чыгару инициативасы субъектлары яисә аларның вәкилләре, Совет утырышын оештыруны тәэмин итүче Совет аппараты хезмәткәрләре, башка дәүләт органнары, жирле үзидарә органнары, оешмалар, ижтимагый берләшмәләр вәкилләре, гражданныр катнаша ала. Совет сессиясенә чакырылган затларның саны турындагы мәсьәлә Совет Президиумы тарафыннан хәл ителә, шул исәптән Совет комитетлары, депутат берләшмәләре, депутатлар тәкъдиме буенча да.

5. Жирлек Советы депутатлары һәм чакырылган затлар чираттагы сессияне үткәрү вакыты һәм урыны, жирлек Советы каравына кертелә торган мәсьәләләр турында биш көннән дә соңга калмыйча, ә чираттан тыш сессияне үткәрү өчен бер көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә. Жирлек Советы сессиясен үткәрү урыны һәм вакыты турында хәбәр массакуләм мәгълүмат чараларында басылып чыгарга мөмкин.

Статья 27

1. Жирлек советы утырышы Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы гимннары белән ачыла һәм ябыла

2. Жирлек Советы утырышлары Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы һәм муниципаль район флаглары һәм герблары урнашкан жиһазландырылган залларда үткәрелә.

3. Жирлек Советының утырышлар залында жирлек башкарма комитеты, массакуләм мәгълүмат чаралары вәкилләре өчен махсус билгеләнгән урыннар билгеләнә.

4. Авыл жирлеге Советы массакуләм мәгълүмат чаралары тәкъдим итү буенча жирлек Советында әлеге массакуләм мәгълүмат чараларын тәкъдим итүче журналистларны аккредитацияли ала.

5. Жирлек советы аккредитацияләнгән журналистларны жирлек советы эше турында мәгълүмат һәм материаллар белән тәэмин итә.

Статья 28

1. Жирлек Советы сессиясенә килгән депутатларны теркәү жирлек Советы сессиясе ачылганчы бер сәгать кала башлана.

2. Депутатларны теркәүне жирлек Советы аппараты, ә жирлек Советы сессиясе ачылганнан соң секретариат оештыра.

Статья 29

1. Авыл жирлеге Советы сессиясен авыл жирлеге башлыгы алып бара, ә бу очракта аны хужалык башлыгы урынбасары алып бара. Әгәр жирлек башлыгы яки аның урынбасары жирлек Советы сессиясендә булмаса, жирлек Советы сессиядә үз составыннан кимендә рәислек итүче депутатны сайлый.

2. Жирлек Советы сессиясендә рәислек итүче:

1) сессияне ача һәм яба;

- 2) сессиягә чакырылган депутатларның составы турында депутатларга хәбәр итә;
- 3) җирлек Советы сессиясен алып бара, әлеге регламентның үтөлешен һәм сессия эшенең расланган тәртибен тәэмин итә;
- 4) контрольдә тота булу кворум сессиядә;
- 5) чыгышлар һәм докладлар өчен сүз бирә;
- 6) җирлек Советы карарлары проектларын, сессиядә каралган мәсьәләләр буенча депутатлар тәкъдимен тавышка куя, аларны тавыш бирүгә куюның һәм тавыш бирү нәтижәләренең эзлеклелеген игълан итә.;
- 7) секретариаттан керткән депутатларның гаризаларын, белешмәләрен, тәкъдимнәрен һәм искәрмәләрен игълан итә;
- 8) утырыш залында тәртип тәэмин итә;
- 9) карала торган мәсьәләләр буенча якларның хезмәттәшлегенә, позицияләренең якынаюына ярдәм итә;
- 10) фикер алышулар барышында фикер алышулар барышында фикер алышына торган мәсьәлә буенча төрле фикерләргә ачыклауны тәэмин итә, кирәк булганда тиешле аңлатмалар биреп, сессия барышында барлыкка килә торган башка мәсьәләләрне хәл итү һәм каршылыкларны бетерү максатларында консультацияләр үткөрүне оештыра;
- 11) кирәк булганда, депутатлар, комитетлар белән консультацияләр үткөрә, каршылыкларны жиңү максатыннан вакытлы комиссияләр эшен оештыра;
- 12) җирлек Советы сессиясендә секретариат һәм аппарат эшен оештыра.

3. Рәислек итүче фикер алышына торган мәсьәләләрнең асылы буенча башка депутатлар өчен әлеге Регламентта билгеләнгән вакыттан артык чыгыш ясарга, әгәр алар әлеге регламент таләпләренә каршы килмәсә, депутатларның чыгышларын өзәргә һәм шәрехләргә хокуклы түгел.

Статья 30

1. Җирлек Советы сессиясен үткөрү вакытында ачык тавыш бирү юлы белән җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән җирлек Советы депутатлары арасынан җирлек советы утырышы секретариаты сайлана.

2. Күрсәтелгән органның персонал составы авыл җирлегенә башлыгы тарафыннан кертелә.

3. Җирлек советы утырышы секретариаты:

- 1) утырыш беркетмәсен алып баруны оештыра;
- 2) чыгыш ясаучыларның яшерен-риатка керү вакыты күрсәтелгән язмасын алып бара, утырышта рәислек итүчегә чыгыш ясау өчен язылган документлар турында белешмәләр бирә;
- 3) депутат запросларын, мәсьәләләрен, мәсьәләләрен, белешмәләрен, хәбәрләрен, гаризаларын, тәкъдимнәрен һәм башка материалларны терки, аларның рәисен утырышта рәислек итүче комиссиягә, редакция комиссиясенә, җирлек Советының башка органнарына җибәрә.;
- 4) утырышта кирәкле материалларны тиражлауны һәм таратуны оештыра;
- 5) утырышка килгән депутатларны теркәү нәтижәләрен анализлый һәм җирлек Советына депутатларның аның утырышында булмавының сәбәпләре турында хәбәр итә;
- 6) тавыш бирү нәтижәләрен терки;
- 7) сессия барышында барлыкка килгән мәсьәләләр буенча аңлатмалар бирә һәм депутатларга хәбәр итә;

8) жирлек Советы сессиясе беркетмәсен төзи һәм аны жирлек башлығына имзага тәкъдим итә.

9) жирлек Советы сессиясендә жирлек Советы депутатлары эшчәнлеген тәэмин итү буенча башка функцияләрне гамәлгә ашыра.

Статья 31

1. Авыл жирлеге советының чираттагы сессиясенә көн тәртибе һәм эш тәртибе, жирлек советының эш планнарын һәм карарларын, шулай ук кергән тәкъдимнәрне исәпкә алып, авыл жирлеге башлығы тарафыннан әзерләнә һәм авыл жирлеге Советына карауга тапшырыла. Чираттагы утырышның көн тәртибенә мәсьәләләрне кертү инициативасы хокукына жирлек башлығы, авыл жирлеге Советы депутатлары, аның Президиумы, даими комиссияләр һәм башка хокукый инициативалар субъектлары ия.

2. Авыл жирлеге Советының чираттан тыш утырышларының көн тәртибе аларны үткөрү инициаторлары тарафыннан тәкъдим ителә. Чираттан тыш утырышны үткөрү инициаторлары үзләре тәкъдим иткән мәсьәләне тиз арада карау кирәклегенә нигезләмәсен, шулай ук әлеге регламент нигезендә авыл жирлеге Советы утырышында карау өчен документларны язма рәвештә тапшырырга тиеш.

3. Авыл жирлеге Советы сессиясенә көн тәртибе һәм эш тәртибе рәислек итүче тәкъдиме буенча утырышта жирлек Советы тарафыннан тикшерелә һәм раслана.

4. Көн тәртибенә һәм утырышның көн тәртибенә карата тәкъдимнәр һәм искәртмәләр жирлек Советы депутатлары тарафыннан заседания Секретариатына язма рәвештә тапшырыла яисә алар чыгышларында бәян ителә. Язма рәвештә кергән тәкъдимнәр ФТИ утырышларында рәислек итүче тарафыннан аларның керү тәртибендә игълан ителә.

5. Көн тәртибендәге мәсьәләләрне карау, чираттагы мәсьәләне карауга күчү яки алдагы, әмма хәл ителмәгән мәсьәләләрнең берсенә кире кайтару тәртибе депутатлар утырышында катнашучылар саныннан күпчелек тавыш белән яисә рәислек итүче тарафыннан, депутатларның каршылыклары булмаганда, рәислек итүче тарафыннан тавыш бирмичә гамәлгә ашырыла.

6. Жирлек советы авыл жирлеге Советы утырышында расланган көн тәртибендәге барлык мәсьәләләрне карарга, яки каралмаган мәсьәләләрне киләсе утырышка күчерү турында Карар кабул итәргә тиеш. Күчерелгән Мәсьәләләр, Әгәр жирлек Советы тарафыннан башка карар кабул ителмәсә, киләсе утырышның көн тәртибендә аларны карау вакыты буенча өстенлеккә ия.

Статья 32

1. Жирлек Советы утырышлары, кагыйдә буларак, 10 дан 13 сәгатькә кадәр үткәрелә. Жирлек советы утырышы башлангандан соң, жирлек советы утырышын чакыру турында Карар кабул иткәндә, жирлек башлығы тарафыннан башка вакыт билгеләнергә мөмкин. Про-утырышны үткөрү вакытын утырышта рәислек итүче тәкъдиме буенча жирлек Советы тарафыннан кабул ителә.

2. Утырышның көн тәртибе (тәнәфесләр вакыты һәм саны) жирлек Советы белән утырыш башында рәислек итүче дания тәкъдиме белән раслый.

3. Докладлар өчен вакыт рәислек итүче тарафыннан докладчылар белән килешү буенча билгеләнә, әмма 15 минуттан да артык түгел, өстәмә докладлар өчен-10 минутка кадәр, докладлар һәм карар проектлары буенча фикер алышуларда чыгыш ясау өчен – 5

минутка кадәр, фикер алышуларда кабат чыгыш ясау өчен – 3 минутка кадәр, утырышларны алып бару тәртибе, тавыш бирү мотивлары буенча чыгышлар өчен, сораулар, тәкъдимнәр, хәбәрләр һәм белешмәләр кертү өчен – 1 минутка кадәр.

4. Билгеләнгән вакыт узганнан соң рәислек итүче бу хакта чыгыш ясаучыга хәбәр итә, ә аннары аның чыгышын өзәргә хокуклы.

5. Катнашучы депутатларның күпчелеге ризалыгы белән яки депутатлар каршылыклары булмаганда, рәислек итүче доклад, өстәмә доклад яки чыгыш ясау өчен вакытны сузарга яисә кыскартырга хокуклы.

6. Утырышның һәр көне ахырында, гаризалар килгән очракта, көн тәртибәндәге "Төрлесеннән" сорау буенча белешмәләр, белдерүләр, мөрәжәгатьләр, гаризалар өчен 30 минут вакыт бирелә. Бу хәбәрләр буенча фикер алышулар ачылмый.

Статья 33

1. Доклад һәм өстәмә докладтан соң җирлек Советы утырышының көн тәртибе мәсьәләсе буенча депутатларга докладчыга, өстәмә докладчыга сораулар бирү мөмкинлеген бирелә. Сораулар язмача яки телдән бирелә. Җирлек Советы депутаты өчтән дә артык сорау бирергә мөмкин.

2. Кирәк булган очракта, җирлек Советы, депутатлар саныннан күпчелек тавыш белән, җирлек Советының доклад яки карар проекты буенча фикер алышуларга кагылышлы мәсьәләләрне туктату турында Карар кабул итә.

3. Депутат фикер алышуларда ике тапкырдан да артык чыгыш ясый алмый. Өстәмә чыгыш ясау хокукы бары тик авыл җирлегенә Советы карары белән генә бирелергә мөмкин. Чыгыш ясау хокукын башка затка тапшыру рәхсәт ителми.

4. Фикер алышуларны туктату утырышта катнашучы депутатлар саныннан күпчелек тавыш белән ачык тавыш бирү юлы белән кабул ителгән җирлек Советы карары буенча башкарыла. Кабул итүне туктату турындагы мәсьәләгә куюда рәислек итүче депутатларга чыгыш ясарга язылучылар саны турында хәбәр итә һәм язылучыларның кайсысы чыгыш ясау мөмкинлегенә ия булмаса, ул секретариатка үз чыгышының текстын, аның җирлек советы утырышы беркетмәсенә кушымтасын тәкъдим итә ала.

5. Фикер алышулар туктатылганнан соң докладчы һәм өстәмә докладчы 5 минут эчендә йомгаклау чыгыш ясарга хокуклы.

Статья 34

1. Җирлек Советы депутаты, утырышта катнашучы башка зат, аңа сүз биргәннән соң рәислек итүче булып чыгыш ясый.

2. Чыгыш ясау өчен сүз гаризалар керү тәртибәндә бирелә. Рәислек итүчегә кисәтүләрне белдерү өчен утырышны алып бару тәртибе, шулай ук тавышка куелган формулировкаларны ачыклау өчен сүз чираттан тыш бирелә. Искәrmә ясалырга мөмкин рәислек итүче шулай ук чыгыш ясау өчен мотивлары буенча тавыш бирү, белешмә өчен, аңлатмалар бирү һәм башка процедура мәсьәләләре буенча.

3. Чираттан тыш чыгыш ясау хокукына җирлек башлыгы һәм утырышта рәислек итүче ия.

Статья 35

1. Җирлек Советы утырышында җирлек Советы депутаты көн тәртибәндәге

мәсьәлә буенча чыгыш ясарга тиеш, аның буенча ул сүз алды. Беркем дә җирлек Советы депутатлары чыгышларын шәрехләргә, чыгыш ясаучыларга характеристика бирергә хокуклы түгел.

2. Авыл җирлеге Советы утырышында чыгыш ясаучы тупас һәм әдәпсез сүзләргә юл куймаска, законсыз һәм көчлөү гамәлләренә чакырырга тиеш түгел. Бу таләпләрне бозганда, рәислек итүче призыв, чакырулар һәм гамәлләр кылуның ярамавы турында рәсми кисәтү ясый.

3. Кабат бозылганнан соң рәислек итүче депутат чыгышын туктата. Күрсәтелгән депутат шулай ук утырыш дәвамында депутатлар саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә торган җирлек Советы карары белән сүзләрдән мәхрүм ителергә мөмкин.

4. Әгәр чыгыш ясаучы фикер алышына торган темадан кире кагыла икән, рәислек итүче аны фикер алышына торган мәсьәлә темасыннан сакларга хокуклы.

Статья 36

Утырышта катнашучы һәм җирлек Советы депутаты булмаган зат, тәртипне тупас бозу очрагында, рәислек итүче күрсәтмәсе буенча утырыштан төшереп калдырылырга мөмкин.

Статья 37

1) 1. Авыл җирлеге Советының һәр утырышында беркетмә алып барыла, кирәк булганда аудио-видео язылу.

2) 2. Утырыш беркетмәсендә күрсәтелә:

3) 1) утырышны үткөрү датасы, урыны һәм җирлек советы утырышының тәртип номеры;

4) 2) утырышта катнашучы авыл җирлеге Советы депутатларының билгеләнгән саны, аларның фамилиясен, исемен, әтисенәң исемен күрсәтеп;

5) 3) рәислек итүченең фамилиясе, исеме, атасының исеме, вазыйфасы;

6) 4) җирлек Советы утырышының көн тәртибе мәсьәләләре, докладчыларның фамилиясе, инициаллары, вазыйфалары, өстәмә докладчыларның һәм чыгыш ясаучыларның җирлек Советы каравына чыгарылган һәр мәсьәлә буенча барлык чыгыш ясаучыларның да фамилиясе, инициаллары, вазыйфалары;

7) 5) тавыш бирү өчен барлык тәкъдимнәрне формулировкалау һәм барлык тавыш бирү нәтиҗәләре, «өчен» тавыш биргән, «каршы» яисә тыелган депутатлар санын күрсәтеп, ә исемле тавыш бирүне уздырганда – шулай ук депутатларның фамилияләрен һәм инициалларын күрсәтеп.

3. Беркетмәгә карарлар проектлары һәм тиешле материаллар, чыгышларның текстлары яки бәянамәләре, утырыш барышында депутатлар Секретариатына һәм чыгыш ясаучылар тарафыннан тапшырылган һәм чыгыш ясаучы башка материаллар, җирлек Советы кабул иткән актларның тулы текстлары теркәлә.

4. Авыл җирлеге советы утырышы беркетмәсе җирлек советы утырышы тәмамланганнан соң ун көн эчендә рәсмиләштерелә, секретарь-тариат әгъзалары тарафыннан визалаша һәм җирлек башлыгы тарафыннан имзалана.

5. Беркетмә ике нөсхәдә рәсмиләштерелә. Беренчесе билгеләнгән тәртиптә архивка тапшырыла. Беркетмәнең икенче нөсхәсе авыл җирлеге советында урнашкан һәм авыл җирлеге Советы депутатларына һәм авыл халкына аларның үтенече буенча бирелә.

Бүлек 6. Тавыш бирү һәм карарлар кабул итү тәртибе

Статья 38

1. Жирлек Советы карарлары, кагыйдә буларак, ачык тавыш бирү юлы белән кабул ителә.

2. Законнарда, муниципаль берәмлек уставында һәм элге регламентта каралган очрактарда, шулай ук Совет карары буенча яшерен тавыш бирү үткәрелә.

3. Авыл жирлеге Советы карары белән исемле тавыш бирү үткәрелергә мөмкин. Исемле тавыш бирү кадрлар мәсьәләсе буенча үткәрелә алмый.

4. Депутат Тавыш бирү хокукын шәхсән үзе гамәлгә ашырырга бурычлы. Тавыш бирү вакытында булмаган Депутат тавыш бирү өчен бирелгән вакытка кадәр һәм аннан соң, шул исәптән язма рәвештә дә, үз тавышын бирергә хокуклы түгел.

Статья 39

1. Ачык тавыш бирүне уздырганда тавышларны санау сер-риат алып бара.

2. Тавыш бирү башланыр алдыннан рәислек итүче тавышка куела торган тәкъдимнәр саны турында хәбәр итә, аларның формулировкаларын һәм тавышка куела торган элеккелеген аныклай, нинди тавыш саны белән карар кабул ителергә мөмкин булуын искә төшерә.

3. Бер яки ике тәкъдим буенча тавыш биргәндә, һәр депутат бер тапкыр үз тавышын бирергә хокуклы: "тәкъдим яисә аңа каршы", шулай ук тавыш бирүдән тыелырга. Әгәр аның өчен элге регламент буенча кирәкле депутатлар саны тавыш бирсә, тәкъдим кабул ителгән дип санала.

4. Әгәр тавышка бер мәсьәлә буенча икедән артык тәкъдим чыгарылса, һәр депутат үз тавышын "өчен" йә һәр тәкъдимгә "каршы" бирергә мөмкин, шулай ук теләсә нинди тәкъдимнәр буенча тавыш бирүдән тыелырга хокуклы (рейтинглы тавыш бирү). Иң күп тавыш жыйган ике тәкъдим элге статьяның өченче өлешендә каралган тәртиптә кабат тавышка чыгарыла. Әгәр бу очракта бер генә тәкъдим дә элге регламент буенча карар кабул итү өчен кирәкле тавышлар саны алынмаса, рәислек итүче тәкъдиме буенча яңа карар проекты эшләү өчен депутат килештерү комиссиясе төзелә.

5. Тавыш бирү тәмамлангандан соң, утырышта рәислек итүче аның нәтижеләрен күрсәтә. Тавыш бирү нәтижеләре жирлек советы утырышы беркетмәсенә кертелә.

Статья 40

1. Яшерен тавыш бирүне үткөрү һәм аның нәтижеләрен билгеләү өчен жирлек Советы депутатлар арасынан хисап комиссиясен сайлай. Хисап комиссиясенә дә керә алмый депутатлар, алар кандидатуралары выдвинуты составына сайланулы органнар яки сайланулы вазыйфалар.

2. Хисап комиссиясе үз составынан комиссия рәисен һәм секретарен сайлай, моның турында беркетмә төзелә.

3. Комиссия карарлары аның әгъзаларының күпчелек тавышы белән кабул ителә һәм комиссия рәисе һәм секретаре кул куя торган беркетмәләр белән рәсмиләштерелә.

4. Тавыш бирү өчен бюллетеньнәр хисап комиссиясе контролендә аның билгеләнгән форма һәм билгеле күләмдә әзерленә. Бюллетеньнәрдә тавыш бирү өчен кирәкле мәгълүмат булырга тиеш. Карар проектлары буенча тавыш бирү бюлле-

төһөнәрендә яисә сайлау вазыйфасына бердәнбер кандидатура булганда "өчен" һәм "каршы" сүзләре торырга тиеш.

5. Тавыш бирү вакыты һәм урыны, аны уздыру тәртибе әлеге регламент нигезендә хисап комиссиясе тарафыннан билгеләнә һәм комиссия рәисе тарафыннан игълан ителә.

6. Тавыш бирүне уздыру өчен комиссия утырышта катнашучы һәр депутатка тавыш бирү өчен бер бюллетень бирә.

7. Бюллетеньне тутыру бюллетеньдә депутат аңа каршы тавыш бирә торган кандидатның фамилиясен сызып алу юлы белән, ә бюллетеньдә карар проекты (карар варианты) буенча йә бер кандидатура белән - "өчен" яки кандидатның тәкъдим ителә торган карарлары яисә фамилиясе янында "каршы" сүзләрен төшереп калдыру юлы белән башкарыла. "Өчен" сүзләрен дә, "каршы" сүзләрен дә, барлык кандидатларның фамилияләрен дә сызып чыгару, шулай ук бюллетеньне тутыру тавыш бирүдән тыелып тора.

8. Тавыш бирү бюллетене тавыш бирү өчен кабинетта тутырыла һәм тавыш бирү өчен бастырылган урнага төшерелә.

9. Хисап комиссиясе тавыш бирү төмамланганнан соң урнаны ача, гамәлдәге һәм гамәлдә булмаган бюллетеньнәр санын билгели һәм тәкъдимгә яисә тәкъдимгә каршы бирелгән тавышларны исәпләп чыгара. Тавышларны санаганда жирлек Советы депутатлары катнаша ала.

10. Билгеләнмәгән формадагы бюллетеньнәр, ә вазыйфаи затны сайлаганда бер вазыйфага ике яки аннан күбрәк кандидатның фамилияләре калган бюллетеньнәр дәрәс түгел дип санала.

11. Яшерен тавыш бирү нәтижәләре турында хисап комиссиясе беркетмә төзи, ул хисап комиссиясенең барлык әгъзалары тарафыннан имзалана һәм жирлек Советы утырышында укыла. Хисап комиссиясе нотыгы буенча жирлек Советы ачык тавыш бирү юлы белән яшерен тавыш бирү нәтижәләрен раслау турында Карар кабул итә.

Статья 41

1. Исемле тавыш бирү жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кемдә биштән бере таләбе буенча үткәрелә.

2. Исемле тавыш бирүне үткәрү һәм аның нәтижәләрен билгеләү өчен жирлек Советы депутатлар арасыннан хисап комиссиясен сайлый.

3. Авыл жирлегә Советы утырышында яшерен дә, исемле дә тавыш бирү үткәрелгәндә, жирлек Советы аларны оештыруны хисап комиссиясе составына йөкли ала.

4. Исемле тавыш бирү нәтижәләре секретариатка беркетмәгә кертү өчен бирелә һәм жирлек Советы утырышында игълан ителә, шулай ук массакүләм мәгълүмат чараларында бастырып чыгарыла.

Статья 42

Бер үк мәсьәлә буенча кабат тавыш бирү шул ук күпчелек тавыш белән кабул ителгән жирлек Советы карары буенча рөхсәт ителә, бу мәсьәлә буенча карар кабул итү өчен кирәк. Тавышларны санаганда хаталар, мәсьәләне тавышка куйганда аңлашылмаучанлык, әлеге Регламентның башка бозылуы моның өчен нигез булырга мөмкин.

Статья 43

1. Процедура мәсьәләләре буенча карарлар, әгәр әлеге Регламентта башкасы билгеләнмәгән булса, җирлек Советы депутатлары саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә һәм утырыш беркетмәсендә чагылдырыла.

2. Процедурага кагылышлы мәсьәләләр:

- 1) утырышның көн тәртибе проектына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында;
- 2) утырышның көн тәртибен раслау турында;
- 3) утырышның көн тәртибен яңа мәсьәлә белән тулыландыру турында;
- 4) җирлек советының Секретариатын һәм башка органнарын сайлау турында;
- 5) утырышны берничә этапта уздыру турында;
- 6) утырышта тәнәфес, утырышны күчерү яки ябу турында;
- 7) чыгыш ясау өчен өстәмә вакыт бирү турында;
- 8) утырышның көн тәртибе мәсьәләсе буенча фикер алышуларны күчерү яисә туктату турында;
- 9) утырышның көн тәртибенә күчү (кире кайту) турында;
- 10) мәсьәләне тиешле Комитет яки җирлек Советы комиссиясе каравына тапшыру турында;
- 11) фикер алышусыз тавыш бирү турында;
- 12) хокукый актлар проектларына төзәтмәләргә кабул итү яки кире кагу турында;
- 13) ябык утырыш үткөрү турында;
- 14) утырышта рәислек итүче функцияләрен тапшыру турында;
- 15) җирлек Советы тарафыннан карала торган проектлар һәм башка мәсьәләләр буенча кирәкле белешмәләр һәм бәяләмәләр бирү өчен затларны утырышка чакыру турында;
- 16) утырышта катнашучыларга бирелә торган мәгълүматны, белешмәләргә игътибарга алу турында;
- 17) тавыш бирүне уздыру ысулын үзгәртү турында;
- 18) өстәмә теркәү уздыру турында;
- 19) тавышларны яңадан исәпләү турында;
- 20) җирлек Советы утырышын үткөрү вакытын озайту турында;
- 21) депутат (депутатлар) мөрәҗәгатендә булган сорауларга җаваплар өчен вазыйфаи затны утырышка чакыру турында;
- 22) җирлек Башкарма комитетының үз эшчәнлегенә турында чираттан тыш хисап бирү турында;
- 23) җирлек Советы утырышында катнашучы депутатлар саныннан күпчелек тавыш белән әлеге регламент нигезендә карарлар кабул ителә торган башка мәсьәләләр.

Бүлек 7. Җирлек советының хокукый актлары

Статья 44

1. Җирлек советы үз компетенциясе чикләрендә, федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары һәм җирлек уставы нигезендә, норматив һәм башка хокукый актлар, шулай ук гаризалар, мөрәҗәгатьләр, декларацияләр кабул итә.

2. Җирлек Советының норматив-хокукый актлары, шулай ук норматив булмаган хокукый актлары карарлар рәвешендә кабул ителә.

3. Жирлек советының хокукий актлары көн тәртибенә кертелгән мәсьәлә кысала-рында кабул ителә.

4. Жирлек советының хокукий актлары, шулай ук жирлек Советы тарафыннан кабул ителгән гаризалар, мөрәжәгатьләр, декларацияләр жирлек башлыгы тарафыннан кабул ителгән көннән өч көн эчендә имзалана һәм алар жирлек уставы белән билгеләнгән тәртиптә халыкка игълан ителә.

Статья 45

Процедура мәсьәләләре буенча жирлек Советы тарафыннан кабул ителгән карарлар аерым акт белән рәсмиләштерелми. Күрсәтелгән карарлар жирлек советы утырышы беркетмәсендә чагылдырыла һәм кирәк булганда, жирлек башлыгы имзалаган беркетмәдән өземтәләр белән рәсмиләштерелә.

Бүлек 8. Жирлек Советы тарафыннан норматив хокукий актлар кабул итү тәртибе

Статья 46

1. Норматив хокукий актлар проектлары авыл жирлеге башлыгы, жирлек Советы депутатлары, территориаль ижтимагый үзидарә органнары, гражданның инициатив төркемнәре, Минзәлә районы прокуратурасы, шулай ук жирлекнең Ревизия комиссиясе тарафыннан кертелә ала.

2. Норматив хокукий акт проекты керткәндә жирлек Советына тәкъдим ителергә тиеш:

1) норматив хокукий акт проекты тексты;

2) әлеге норматив хокукий акты кабул итүнең максатка ярашлылыгы нигезләнгән аңлатма язуы;

3) финанс-икътисадый нигезләү (норматив хокукий акт проекты кертелгән очракта, аны гамәлгә ашыру жирле бюджеттан матди чыгымнар һәм чыгымнар таләп итә);

4) Әлеге проектны кабул итүне таләп итә торган авыл жирлеге Советының хокукий актлары исемлегә.

3. Норматив хокукий акт проекты һәм аңа кушып бирелә торган материаллар жирлек башлыгы исеменә язма рәвештә жибәрелә.

Статья 47

1. Кергән норматив хокукий акт проекты һәм аңа кушып бирелә торган материаллар проект кергән көнне жирлек советына кергән көнне жирлек Советы аппараты тарафыннан теркәлә һәм жирлек башлыгына жибәрелә.

2. Авыл жирлеге башлыгы норматив-хокукий акт проекты теркәгәннән соң бер тәүлек эчендә аны, аңа кушып бирелә торган материаллар белән бергә, жирлек Советының даими комиссиясенә (алга таба-даими комиссия) жибәрә, проект буенча алдан карау һәм бәяләмә әзерләү өчен, жирлек Советы аппараты белән берлектә.

3. Жирлек башлыгы, тиешле даими комиссия тәкъдимнәрен исәпкә алып, проектны авыл жирлеге Советы тарафыннан карауга әзерләү вакытын билгели, кагыйдә буларак, ул бер айдан да артмаска тиеш.

4. Әгәр тәкъдим ителгән норматив хокукий акт проекты әлеге регламент таләпләренә җавап бирми яисә аның буенча әлеге Регламентның 46 статьясында күрсәтелгән кирәкле материаллар тапшырылмый икән, мондый проект алар тарафыннан

проектка карата билгелэнгән таләпләрне үтәү өчен инициаторга жирлек башлыгы тарафыннан кире кайтарылырга мөмкин.

5. Норматив хокукый акт проекты буенча жирлек Советы тарафыннан беренче укылышта каралганчы халык алдында тыңлаулар билгеләнергә мөмкин, алар жирлек уставы һәм жирлек Советы тарафыннан расланган Халык алдында тыңлаулар турындагы Нигезләмә белән билгелэнгән тәртиптә үткәрелә.

Статья 48

1. Тиешле даими комиссиядә норматив хокукый актны карау, проект буенча бәяләмә эзерләү тәртибе комиссия тарафыннан әлеге регламент нигезендә мөстәкыйль билгеләнә.

2. Проектлар өстендә эшләү өчен даими комиссия проект инициаторы яки аның вәкилләре катнаша ала торган эш төркемнәре төзи ала.

3. Норматив хокукый актларның альтернатив проектларын даими комиссия тарафыннан төп проект белән бер үк вакытта карала.

4. Кирәкле очракларда норматив хокукый акт проекты даими комиссия тарафыннан экспертизага жиберелергә мөмкин, алар буенча дәүләт органнары фикере булырга мөмкин.

5. Норматив хокукый акт проекты беренче укылышта кабул иткәнчегә кадәр проектны керткән хокукый инициатива субъекты хокуклы:

1) тиешле комиссия тәкъдиме буенча проект текстын үзгәртәргә;

2) тиешле комиссия тәкъдиме буенча яисә үз инициативасы буенча ул керткән проектны язма гариза нигезендә кире алырга.

6. Даими комиссиядә норматив хокукый акт проекты буенча фикер алышу, проектны керткән хокук чыгару инициативасы субъекты вәкилен чакырып, ачыктан-ачык уза.

7. Аның эшендә катнашмаган даими комиссия әгъзасы комиссиягә үз искәртмәләрен һәм тәкъдимнәрен жиберергә хокуклы, алар каралырга тиеш. Карау нәтижеләре турында кисәтүләр һәм тәкъдимнәр комиссия хәбәр итәләр телдән район Советы депутатлары, отпавивших мондый кисәтүләр һәм тәкъдимнәр.

8. Жирлек Советы депутатлары, тиешле комиссия әгъзалары булмаган хокук чыгару инициативасы субъектлары вәкилләре, шулай ук норматив хокукый акт проекты бәяләмәләр, бәяләмәләр, тәкъдимнәр һәм искәртмәләр бирү өчен жиберелгән дәүләт органнары, башка оешмалар вәкилләре әлеге проект турында фикер алышканда даими комиссия утырышларында киңәш бирү тавышы хокукы белән катнашырга хокуклы.

9. Норматив хокукый акт проекты алдан карау нәтижеләре буенча тиешле даими комиссия авыл жирлегә башлыгына үз бәяләмәсен бирә, ул әлеге проектны авыл жирлегә Советы тарафыннан кабул итү йә кире кагу турында норматив хокукый акт проекты буенча комиссиянең дәлилленгән тәкъдимен үз эченә алырга тиеш. Бәяләмә белән бергә, тиешле даими комиссия әлеге проект буенча жирлек Советы Карары проекты тәкъдим итә.

10. Жирлек башлыгына кергән норматив хокукый акт проекты Авыл жирлегә Советы утырышына кадәр район прокуратурасына жиберелә.

11. Жирлек Советы тарафыннан карауга эзерлэнгән норматив хокукый акт проекты Авыл жирлегә башлыгы тарафыннан жирлек Советының алдагы утырышының көн тәртибенә кертелә.

Статья 49

1. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибдә кертелгән норматив хокукый акт проекты, ул керткән көннән алып өч ай эчендә җирлек Советы тарафыннан аның ачык утырышында мәҗбүри каралырга тиеш.

2. Норма-хокукый акт проекты керткән инициатив төркем вәкилләре элекке регламент нигезендә килешүдә үзләре керткән проектны карау вакыты һәм урыны турында хәбәр итәләр, алар комитет, җирлек советы утырышларында элекке проект турында фикер алышканда катнашырга һәм аның буенча үз позициясен белдерергә хокуклы.

3. Әгәр гражданнарның хокукый чыгару инициативасын гамәлгә ашыру тәртибдә кертелгән норматив хокукый акт проекты караганда, авыл җирлегә Советы тарафыннан гражданнарның тиешле инициатив төркеме вәкиле юк икән, проектны карау авыл җирлегә Советының икенче утырышына күчерелә. Әгәр җирлек Советы утырышында проектны кабат караганда, күрсәтелгән вәкилләр кабат юк икән, тиешле норматив-хокукый акт проекты, күрсәтелгән вәкилләрнең катнашыннан башка, җирлек Советы тарафыннан каралырга мөмкин. Бу очракта проект буенча фикер алышу баш комитет вәкиле докладыннан башлана.

Статья 50

1. Норматив хокукый акт проекты беренче укылышта карау хокук чыгару инициативасы субъекты яисә аның вәкиле докладыннан һәм, кагыйдә буларак, тиешле даими комиссиянең өстәмә докладыннан башлана.

2. Җирлек Советының норматив-хокукый актлары, кагыйдә буларак, түбәндәге процедура буенча кабул ителә:

- 1) проектны тикшерү;
- 2) проектны нигез итеп кабул итү;
- 3) төзәтмәләр кертү;
- 4) хокукый актны тулаем кабул итү.

Статья 51

1. Норматив хокукый акт проекты беренче укылышта карау хокук чыгару инициативасы субъекты яисә аның вәкиле докладыннан һәм, кагыйдә буларак, тиешле даими комиссиянең өстәмә докладыннан башлана.

2. Проектны караганда җирлек Советы депутатлары, экспертлар һәм фикер алышуда катнашырга чакырылган башка затларның тәкъдимнәре һәм искәрмәләре тыңлана.

3. Проект буенча фикер алышулардан соң, җирлек советы түбәндәге карарларның берсен кабул итә:

- проектны беренче укылышта кабул итәргә,
- проектны кире кагарга.

4. Проект беренче укылышта кабул ителгән дип санала, әгәр аның өчен тавыш биргән күпчелек депутатлар җирлек Советы депутатларының. Әгәр Тавыш бирү нәтиҗәләре буенча проектны беренче укылышта кабул итү турындагы тәкъдим тиешле тавыш санын җыймаса, ул өстәмә тавыш бирмичә генә кире кагылган дип санала, йә җирлек Советы элекке проектны эшләп бетерүгә җибәрү турында Карар кабул итәргә мөмкин. Проект буенча карар, өстәмә тавыш бирмичә генә, җирлек Советының тиешле акты белән рәсмиләштерелә.

5. Җирлек Советының норматив хокукый акт проекты беренче укылышта кабул итү турындагы карарында проектка төзәтмәләр кертү срогы билгеләнә, төзәтмәләргә карау

йөкләнгән тиешле даими комиссия һәм проектны икенче уқылышта карауга кертү срогы билгеләнә.

6. Авыл җирлеге Советы проектны беренче уқылышта кабул итү турында Карар кабул итәргә мөмкин, халык фикер алышуы һәм (яки) гавами тыңлаулар. Законнар, җирлек уставы нигезендә ачык тыңлаулар уздыру мөһбүри, ә норматив-хокукий акт проекты буенча гавами тыңлаулар беренче уқылышта каралганчы җирлек Советы яисә җирлек башлыгы әлеге проект буенча гавами тыңлаулар билгеләү турында Карар кабул итә.

7. Бер үк мәсьәлә буенча альтернатив проектлар керткәндә, җирлек Советы аларны беренче уқылыш барышында бер үк вакытта карый һәм алга таба эшләү өчен нинди карар кабул итәргә дигән карар кабул итә, бу шулай ук башка проектларны кире кагуны аңлата. Кире кагылган проектлар, тулаем алганда да, өлешләр буенча да, беренче уқылышта кабул ителгән проект буенча соңгы карар кабул ителгәнчә, җирлек Советына кабат кертелә алмый.

8. Проектны эшләп бетерүгә җибәргән очракта, җирлек Советы карары белән эшләп бетерелгән проектны җирлек Советында карау өчен тапшыру вакыты билгеләнә.

Статья 52

1. Проектка төзәтмәләр хокукий чыгару инициативасы субъектлары тарафыннан тиешле даими комиссиягә проектның аерым нигезләмәләренә редакциясен үзгәртү рәвешендә яисә проектны конкрет сүзләр, пунктлар, өлешләр, статьялар һәм башка нигезләмәләр белән өстәү рәвешендә, йә проектның конкрет нигезләмәләрен төшереп калдыру турында тәкъдимнәр рәвешендә язма рәвештә кертелә.

2. Норматив хокукий акт проектына төзәтмәләр тиешле даими комиссия утырышында каралырга тиеш, аның утырышы вакыты турында проектны керткән хокук чыгару инициативасы субъектына йә аның вәкиленә, шулай ук карала торган проектка төзәтмәләр керткән хокук чыгару инициативасы субъектларына йә аларның вәкилләренә хәбәр ителә. Төзәтмәләр таблицасы күрсәтелгән затларга комиссиядә каралганчы, алдан, бер атнадан да соңга калмыйча җибәрелә.

4. Тиешле даими комиссия утырышында төзәтмәләргә караганда хокук-иҗат инициативасы субъектлары йә аларның вәкилләргә киңәш бирү тавышы хокукы белән катнашырга хокуклы. Төзәтмәләр керткән хокукий инициатива субъекты йә аның вәкиле фикер алышу барышында кертелгән төзәтмәләргә редакциясен нигезләргә һәм төгәлләштерергә яисә аларны комиссия каравынан төшереп калдырырга хокуклы.

5. Фикер алышу нәтижеләре буенча тиешле даими комиссия төзәтмә белән килешергә һәм аны норматив-хокукий акт проекты текстына керттергә яисә аны кире кагарга тәкъдим итәргә мөмкин.

6. Норматив хокукий акт проекты, даими комиссия утырышында каралганнан соң, җирлек советына икенче уқылышта каралырга тиешле проектлар исемлегенә кертү өчен, кире кагуга тәкъдим ителгән төзәтмәләр таблицасы һәм комиссия тарафыннан хупланган төзәтмәләргә таблицасы белән бергә җибәрелә.

Статья 53

1. Җирлек Советында норматив хокукий акт проектының икенче уқылышы башында тиешле-тумый торган даими комиссия рәисе йә вәкиле доклад белән чыгыш ясый.

2. Докладчы закон проектын комиссиядә карау нәтижеләре, төзәтмәләр буенча бәяләмәләр һәм аларны карау нәтижеләре турында хәбәр итә.

3. Рәислек итүче җирлек Советы депутатларының яисә хокук чыгару инициативасы субъектларының йә аларның җирлек советы утырышында катнашучы вәкилләренең тиешле даими комиссия тарафыннан хупланган һәм икенче укылышта каралучы проект текстына кертү өчен тәкъдим ителә торган төзәтмәләргә каршы каршылыклары булу-булмавын ачыкый. Әгәр каршылыклар булмаса, рәислек итүче тиешле даими комиссия тарафыннан хупланган төзәтмәләргә тулаем кабул итү турындагы мәсьәләне тавышка куя. Әгәр тиешле даими комиссия тарафыннан хупланган һәм кабул итүгә тәкъдим ителгән төзәтмәләргә текстына кертелүенә каршы каршылыклар булса, рәислек итүче башта даими комиссия тарафыннан хупланган һәм аларга каршы каршылыклар булмаган төзәтмәләргә кабул итү турындагы мәсьәләне, ә аннары каршылыклары булган һәр төзәтмәне аерым тавышка куя. Төзәтмә авторы, тиешле даими комиссия вәкиле, шулай ук җирлек Советы депутаты яисә хокукый чыгару инициативасының башка субъекты яисә аның вәкиле чыгышларда үз позицияләрен нигезли алалар. Шуннан соң тиешле төзәтмәне кабул итү турындагы мәсьәлә тавышка куела.

4. Әгәр проектын бер үк нигезләмәсенә берничә төзәтмә кертергә тәкъдим ителсә, башта аларны кабул итү яки кире кагу башка төзәтмәләр турындагы мәсьәләне хәл итәргә мөмкинлек бирәчәк кешеләр фикер алышына һәм тавышка куела.

5. Төзәтмәләр (төзәтмәләр) кабул итү турындагы карар җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә. Әгәр Тавыш бирү нәтижәләре буенча мондый тәкъдим тиешле тавыш санын җыймаса, кагыйдә буенча, өстәмә тавыш бирмичә генә, кире кагылган дип санала.

6. Аннары авыл җирлегә Советы даими комиссия тарафыннан кире кагуга тәкъдим ителгән төзәтмәләргә карауга күчә. Рәислек итүче җирлек Советы депутатларының яисә хокук чыгару инициативасы субъектларының йә аларның җирлек Советы утырышында катнашучы вәкилләренең тиешле даими комиссия тәкъдимнәренә каршы каршылыклары булу-булмавын ачыкый. Әгәр каршылыклар булмаса, кире кагу өчен тәкъдим ителгән Барлык төзәтмәләр (әгәр каршылыклар булса - кире кагуга каршы каршылыклар булмаган төзәтмәләр) кире кагу өчен тавышка куела. Әлеге хокукларны кире кагу турындагы карар җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

7. Әгәр җирлек Советы төзәтмәләргә кире кагу турында тиешле даими комиссия фикере белән килешсә, рәислек итүче төзәтмәләргә авторларында аларны кире кагуга каршы каршылыклар булган төзәтмәләргә тавышка куя. Төзәтмә авторы һәм даими комиссия вәкиле чыгышларда үз позицияләрен билгели ала. Шуннан соң төзәтмә кабул итү турында тәкъдим тавышка куела.

8. Даими комиссия тарафыннан кире кагу өчен тәкъдим ителә торган төзәтмәләр таблицасын тавыш биргәндә, җирлек Советы даими комиссия тәкъдиме белән килешми, рәислек итүче һәр төзәтмәне аерым тавышка куя. Төзәтмә авторы һәм даими комиссия вәкиле чыгышларда үз позицияләрен нигезләргә тиеш. Шуннан соң төзәтмәне кабул итү турында тәкъдим тавышка куела.

9. Төзәтмәләр буенча тавыш бирү тәмамлангач, рәислек итүче норматив хокукый акт проектын тулаем кабул итү турындагы тәкъдимне тавышка куя. Җирлек Советының норматив хокукый акты кабул ителгән дип санала, әгәр аның өчен тавыш бирсә, җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш бирсә.

10. Әгәр Тавыш бирү нәтижәләре буенча проектын тулаем кабул итү турындагы тәкъдим тиешле тавышлар санын җыймаса, әлеге проект эшләр бетерү өчен тиешле даими комиссиягә кире кайтарыла яисә җирлек Советы проектын кире кагу турында Карар

кабул итәргә мөмкин. Проектны эшләп бетерү өчен кире кайтарганда җирлек Советы, икенче укылышта кабул ителгән төзәтмәләргә исәпкә алып, әлегә проектка кабат төзәтмәләр кертү өчен, срок билгеләргә мөмкин.

11. Кирәкле очрақларда җирлек Советы утырышында катнашучы депутатлар саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителгән норматив хокукый акт проектын тулаем кабул итү турында тавыш бирү кичектереләргә мөмкин, ә проект җирлек советы билгеләгән вакытка мөмкин булган эчке юридик каршылыкларны бетерү, проект нигезләмәләренә законнарға һәм лингвистик таләпләргә туры килү-килмәвен билгеләү өчен тиешле даими комиссиягә җибәреләргә мөмкин.

12. Җирлек Советы кабул иткән норматив хокукый актлар җирлек башлыгы кул куйганнан соң 5 көннән дә соңга калмыйча район прокуратурасына җибәрелә.

Бүлек 9. Җирлек уставы проектларын һәм җирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында җирлек Советы карарларын карау үзенчәлекләре

Статья 54

1. Җирлек уставы проекты, җирлек Советы карары проекты, җирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карар проекты җирлек Советына җирлек башлыгы, җирлек Советы депутатлары, территориаль иҗтимагый үзидарә органнары, гражданның инициативалы төркемнәре тарафыннан кертелә ала.

2. Җирлек уставы проектларын яки җирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проектларын карау җирлек Советы утырышларында кимендә ике укылышта әлегә регламентта каралган тәртиптә башкарыла.

3. Җирлек Уставы проектын, җирлек Советы Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проектын эзерләү өчен җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителгән карары белән махсус комиссия төзеләргә мөмкин. Күрсәтелгән комиссия эшендә катнашу өчен Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре, экспертлар чакырылырга мөмкин.

4. Җирлек уставы, җирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар җирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан өчтән икесенә күпчелек тавыш белән кабул ителә.

Статья 55

Җирлек уставы проекты, беренче укылышта кабул ителгән җирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проекты, җирлек уставын кабул итү, җирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы мәсьәләне караганчы 30 көннән дә соңга калмыйча, җирлек Советы тарафыннан күрсәтелгән Устав проекты, җирлек Советы карары проекты буенча тәкъдимнәргә исәпкә алу тәртибен, шулай ук гражданның аның фикер алышында катнашу тәртибен бер үк вакытта бастырып чыгару (халыкка җиткерү) юлы белән җирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проекты.

Статья 56

Авыл жирлеге Уставы проекты, Авыл жирлеге Советының Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карары проекты буенча, аларны карау алдыннан авыл жирлеге Советы утырышында халык алдында тыңлаулар үткәрелә.

Статья 57

1. Уставына үзгәрешләр һәм үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында Карар Уставына жирлек тикшерелә һәм тавыш бирелә һәр аерым. Төзәтмә жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән икесенең күпчелек тавыш белән кабул ителә.

2. Жирлек уставы проекты текстын яки жирлек Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында карар проекты тикшергәннән соң, жирлек Уставы проекты кабул итү яки авыл жирлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турындагы карар икенче укылышта кабул итү турындагы карар жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән икесенең күпчелек тавышы белән кабул ителә.

Бүлек 10. Жирлек Советы тарафыннан башка карарлар кабул итү тәртибе

Статья 58

1. Жирлек советы норматив булмаган характердагы актлар кабул итә, алар жирлек советы карарлары рәвешендә рәсмиләштерелә, түбәндәге мәсьәләләр буенча:

1) жирлек башлыгын сайлау, жирлек башлыгы урынбасарын сайлау һәм вазыйфадан азат итү, жирлек Советының даими һәм вакытлы комиссияләрен булдыру, аларның рәисләрен сайлау һәм алардан азат итү турында.;

2) жирлекнең чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору, жирле референдум үткөрү турында инициативаны тәкъдим итү хакында.;

3) жирлекнең чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору, жирле референдум билгеләү мәсьәләләре буенча тавыш бирү билгеләү турында.;

4) жирлекнең сайлау комиссиясе әгъзаларын билгеләү турында, жирле үзидарә органнарының башка вазыйфаи затларын билгеләү (сайлау, килештерү) турында;

5) ачык тыңлаулар билгеләү турында;

6) гражданның арасында сораштыру билгеләү турында;

7) муниципаль хокукый актлар һәм жирле эһәмияттәге башка мөһим мәсьәләләр проектларын халык фикер алышуына кертү турында;

8) жирлек советының үз-үзен таркату, жирлек Советы депутатларының вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында;

9) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында Закон чыгару инициативасы турында;

10) Татарстан Республикасы Конституция судына мөрәжәгать турында;

11) прокурор протестын (күрсәтмәләрен) карау турында;

12) процедура мәсьәләләреннән тыш, жирлек Советы карамагына кертелгән башка мәсьәләләр буенча.

2. Әгәр законнарда, жирлек Уставында башкача билгеләнмәгән булса, әлеге мәсьәләләр буенча карар кабул ителгән дип санала.

Статья 59

1. Әлеге Регламентның 58 статьясында күрсәтелгән мәсьәләләргә жирлек Советы

каравына кертү инициативасы хокук-ижат инициативасы субъектларына, башка затларга, органнарга, оешмаларга, жирлек Уставында, элеге Регламентта билгелэнгән.

2. Элеге мәсьәләне авыл жирлеге Советы каравына кертү инициаторы авыл жирлеге Советы Карары проекты, шулай ук элеге мәсьәләне карау өчен кирәкле башка документларны һәм материалларны тәкъдим итә һәм жирлек уставы, элеге Регламент, жирлекнең башка муниципаль хокукый актлары белән каралган.

3. Авыл жирлеге Советы тарафыннан кадрлар мәсьәләләрен хәл иткәндә, шулай ук һәр кандидатның объектив белешмә-белешмәсе, кандидатның тиешле вазыйфаны биләү өчен билгелэнгән таләпләргә туры килүен һәм элеге вазыйфаны биләп торуга комачаулаучы чикләүләрнең булмавын раслаучы документлар яисә аларның күчermәләре тәкъдим ителергә тиеш.

Статья 60

1. Элеге Регламентның 58 статьясында күрсәтелгән мәсьәләләр буенча карарлар, кагыйдә буларак, жирлек советына керткән көннән бер ай эчендә кабул ителә, әгәр бу мәсьәлә буенча карар кабул итүнең башка вакыты законнарда, жирлек уставы яисә элеге Регламентта билгеләнмәгән булса.

2. Күрсәтелгән мәсьәләләр, кагыйдә буларак, аларны карау өчен тәкъдим ителә торган мәсьәләне карый торган авыл жирлеге Советының даими комиссияләре тарафыннан алдан карап тикшерелгәннән соң, жирлек Советы тарафыннан карала.

3. Элеге мәсьәләләр буенча керткән материалларны теркәү, аларны алдан карау элеге Регламентта билгелэнгән кагыйдәләр буенча, жирлек Советының норматив хокукый актлары проектларын теркәү һәм алдан карау өчен башкарыла.

Статья 61

Авыл жирлеге Советының норматив булмаган карарлары проектлары, кадрлар мәсьәләләре, жирле референдум билгеләү, чикләргә үзгәртү, жирлекне үзгәртү мәсьәләләре буенча тавыш бирү нәтижәсендә, жирлек Советы караганчыга кадәр халык фикер алышуына чыгарылырга мөмкин. Жирлекне үзгәртеп кору турындагы инициативаны тәкъдим итү турындагы карар проекты мәжбүри рәвештә халык алдында тыңлауларга чыгарыла.

Статья 62

Утырышта катнашучылар саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителгән карары буенча жирлек Советының аерым норматив хокукый актлары проектлары, элеге Регламентта билгелэнгән норматив хокукый актлар проектларын карап тикшерүгә карата ике укылышта карала.

Бүлек 11. Жирлек сайлау комиссиясе әгъзаларын билгеләү һәм вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

Статья 63

1. Жирлекнең сайлау комиссиясен формалаштыру жирлек Советы тарафыннан законнар белән билгелэнгән тәртиптә һәм срокларда башкарыла.

2. Закон таләпләрен исәпкә алып керткән кандидатуралар буенча тәкъдимнәр жирлек советының профильле комиссиясенә, һәр кандидатура буенча бәяләмә һәм

жирлек Советы карары проекты проектын алдан карау һәм эзерләү өчен жиберелә. Комиссия утырышында кандидатлар, башка вазыйфаи затлар һәм даими комиссия рәисе чакырылган гражданныр катнашырга хоуклы.

3. Башта жирлекнең сайлау комиссиясе әгъзаларын билгеләү турында Карар кабул ителә, аларны законнар нигезендә билгеләү мәжбүри булып тора.

4. Жирлек сайлау комиссиясе әгъзаларының вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турындагы карар законнарда билгеләнгән очракта кабул ителә.

5. Жирлек сайлау комиссиясе әгъзаларын билгеләү, аларның вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турындагы карарлар жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән шәхси тәртиптә кабул ителә һәм өстәмә тавыш бирмичә генә бер карар белән рәсмиләштерелә.

Бүлек 12. Жирлек Советының Татарстан Республикасы Дәүләт Советында Закон чыгару инициативасы хоукын гамәлгә ашыру

Статья 64

Жирлек Советы Татарстан Республикасы Конституциясенең 76 статьясы нигезендә Татарстан Республикасы Дәүләт Советында Закон чыгару инициативасы хоукына ия.

Статья 65

Жирлек Советының закон чыгару инициативасы Татарстан Республикасы Дәүләт Советы Регламентында билгеләнгән таләпләр нигезендә рәсмиләштерелә.

Статья 66

1. Закон проектын Татарстан Республикасы Дәүләт Советына кертү турындагы карар закон чыгару инициативасы хоукын гамәлгә ашыру тәртибендә Дәүләт Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә һәм, өстәмә тавыш бирмичә генә, тиешле карар белән рәсмиләштерелә.

2. Жирлек Советы карарында Закон проектын комитетларда һәм Татарстан Республикасы Дәүләт Советы утырышында караганда жирлек Советына тәкъдим итүне йөкләгән зат күрсәтелә.

3. Эзерләнгән закон проекты кирәкле материаллар һәм жирлек Советы карары белән Татарстан Республикасы Дәүләт Советына кертелә.

Бүлек 13. Жирлек Уставын һәм жирлек Советы карарларын аңлату

Статья 67

Жирлек советы жирлек Уставында аңлашылмаучанлыклар, жирлек Советы карарларында аңлашылмаучанлыклар ачыкланган очракта, жирлек Уставына яки жирлек Советы карарларына рәсми аңлатма бирә һәм аларның нормаларына төрле аңлатма бирә, аларны куллануның каршылыклы практикасына каршы килә.

Статья 68

Жирлек уставын яисә жирлек Советы карарларын рәсми аңлату өчен нигез булып хоук чыгару инициативасы субъектының тиешле мәрәжәгәте тора.

Статья 69

1. Жирлек уставын яисә жирлек советы карарын аңлату турындагы мәрәжәгатьне карау нәтижәләре буенча тиешле даими комиссия жирлек уставын яисә жирлек советы карарын аңлату турында жирлек Советы Карары проектын эшләп чыгара һәм аларны жирлек Советы каравына кертә.

2. Жирлек Уставына аңлатма бирү турында жирлек Советы карарлары яисә жирлек Советы карарлары жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан өчтән икесе күпчелек тавыш белән һәм жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

14. Прокурор протестларын (күрсәтмәләрен) карау

Статья 70

1. Прокурорның авыл жирлеге Советының хокукый актына протесты, шулай ук жирлек Советы тарафыннан закон бозуларны бетерү турындагы карар якындагы утырышта жирлек Советы тарафыннан мәжбүри каралырга тиеш.

2. Утырыш көне турында протест (күрсәтмә) китергән прокурорга хәбәр ителә.

3. Протест буенча фикер алышу протест алып килгән прокурор яки аның вәкиленең докладыннан һәм тиешле даими комиссия-миссиянең өстәмә докладыннан башлана.

4. Прокурор протесты буенча фикер алышу нәтижәләре буенча авыл жирлеге Советы протест белән килешергә, протестны кире кагарга, протестны игътибарга алырга һәм аны карауны алга таба да дәвам итәргә мөмкин.

5. Жирлек Советы карары протест буенча протест жибергән прокурорга жиберелә.

6. Прокурор тәкъдимнәре шул ук тәртиптә карала.

7. Район прокуратурасы протесты белән килешкән очракта, жирлек Советы даими комиссиягә яки авыл жирлеге башкарма комитетына протестта күрсәтелгән искәртмәләргә юкка чыгара торган тиешле хокукый акт проектын эзерләргә йөкли.

Бүлек 15. Жирлек Советы тарафыннан контроль функцияләр башкару

Статья 71

1. Жирлек советы жирлек территориясендә жирлек уставы нигезләмәләренең, жирлек Советы тарафыннан кабул ителә торган норматив-хокукый актларның, жирлек бюджеты үтәлеше, бюджеттан тыш фондларның, жирлекнең үсеш планнары һәм программалары үтәлешен контрольдә тотат.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфаи затлары тарафыннан Законнар, жирлек уставы һәм башка муниципаль хокукый актларны бозу фактлары ачыкланган очракта, депутатларның билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә торган карары белән, депутатлар арасынан жирлек башлыгы әлеге фактларны тикшерү өчен вакытлы контроль комиссияләре төзелергә мөмкин.

Статья 72

1. Авыл жирлеге Советының һәр карарында, кагыйдә буларак, поста-комиссия яки жирлек Советы депутаты күрсәтелә, аның үтәлешен контрольдә тоту йөкләнгән.

2. Контрольнең максаты-хокукый актның нәтижәлелеген, аның үтәлешен кыенлаштыра торган сәбәпләргә билгеләү, аларны җаваплылыкка тарту, шулай ук аны судта

яклау.

3. Хокукый актның поручительлек пунктында башкаручы һәм, кагыйдә буларак, үтәү вакыты күрсәтелә. Даими комиссия яки контроль йөкләнгән депутат хокукый актны үтәү барышы турында үз вакытында хәбәр әзерләргә тиеш.

4. Мондый хәбәрне тыңлаганнан соң, жирлек Советы хокукы:

- 1) төшәргә хокукый акт белән контроль, ничек үтәлгән;
- 2) контроль вәкаләтләрне озайттырга;
- 3) контроль вәкаләтләрне башка комитетка яисә депутатка йөкләргә.;
- 4) хокукый актны гамәлдән чыгарырга;
- 5) хокукый актны үзгәртәргә яки аны өстәргә.

5. Контроль буенча хисаплылык срогы хокукый актта яки беркетмә карарында билгеләнә.

Статья 73

Әгәр законда башкача билгеләнмәгән булса, жирлек советы, аның контроль комиссияләре, жирлек Советы депутаты мәрәжәгәте буенча соратып алына торган мәсьәләләр буенча мәгълүмат бирергә, ә законнарны, муниципаль хокукый актларны бозган өчен кичкестән чаралар күрергә тиеш.

Статья 74

1. Президиум, жирлек Советының даими комиссияләре жирле үзидарәнең вазыйфаи затларын тыңларга, жирлек Советы карамагына караган мәсьәләләр буенча кирәкле документлар һәм материаллар соратып алырга хокукы.

2. Жирле үзидарәнең вазыйфаи затларын тыңлау нәтижәләре буенча президиум, даими комиссия карар кабул итә.

Бүлек 16. Йомгаклау нигезләмәләре

Статья 75

1. Әлеге Регламентка үзгәрешләр һәм өстәмәләр жирлек Советы тарафыннан жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә

2. Әлеге Регламентка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү һәм кабул итү әлеге Регламентның 10 бүлегендә билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.